

пов'язано з депозитними та кредитними, іншими послугами банків. Інструментами здійснення цих послуг є кредитні картки, чекові книжки та інші сучасні банківські засоби.

В. С. Шапран

Київський національний економічний університет

НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА РОЗКРИТТЯ БАНКІВСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Проблема корпоративного управління у банківському секторі в Україні залишається однією з найважливіших як з позиції подальшого розвитку національної банківської системи, так і з позиції покращення ситуації у всьому корпоративному секторі.

Важливою частиною системи корпоративного управління у банках є відносини з акціонерами. Позитивна практика відносин із акціонерами відкриває банкам шлях до емісійних джерел поповнення банківського капіталу, а значить стає якісною характеристикою розвитку системи. Відповідна аксіома підтверджена дослідженнями багатьох вчених. Так, на думку провідного економіста Всесвітнього банку Масахіко Аокі, «Структура корпоративного управління, що гарантує верховну владу акціонерів, у сполученні із конкурентним фондовим ринком являє собою необхідну та достатню інституціональну схему. Метою перехідного періоду є максимально швидке створення умов, в яких вказана схема має першочергове значення» [1, С. 37]. На нашу думку, ця неокласична парадигма є такою, що здатна забезпечити стратегічну лінію розвитку вітчизняного організованого ринку банківських акцій. Але така лінія потребує корекції та уточнення. Вважаємо, що під «верховною владою акціонерів» слід розуміти не тільки формальну участь акціонерів в управлінні товариством, а і існування можливості щодо реалізації своїх прав міноритарними акціонерами.

Якщо виходити із висунутої Масахіко Аокі концепції про «верховну владу акціонерів» і корисність для ринку наявності численних дрібних інвесторів, то першочерговим завданням реформи системи корпоративного управління у банківському секторі стає створення правового, економічного та інформаційного поля, що забезпечать права міноритаріїв. Але реалізація прав акціонера починається з інформаційної обізнаності, цього вимагає процедура аналізу, що передус інвестиціям [2]. Навіть запровадження найдосконаліших законів не дасть практичного ефекту,

якщо на ринку буде відсутня система розкриття інформації. Саме тому розвиток інформаційної системи ринку корпоративних цінних паперів є важливою передумовою подальшого розвитку ринку. Втім інформаційна прозорість у банківському секторі набуває особливого значення, такого висновку можна дійти вивчивши останні дослідження провідних фахівців центральних банків та монетарних агентств провідних країн світу.

Так, на думку співробітників дослідницького департаменту Банку Фінляндії Ейрі Хіттіненена (Ari Huuhtinen) та Томаса Такало (Tuomas Takalo), система розкриття банківської інформації у сучасній ринковій системі сприймається не тільки як система, що дозволяє зберігати громадський контроль над банками, як корпораціями, але є невід'ємним елементом безпеки банківських систем. Аналізуючи причини банківських криз останніх 20 років по всьому світу, вони роблять висновок про те, що багатьох криз можна було б запобігти у разі існування режиму відкритості банківських систем не тільки для регулятора, але і для громадськості. Також вони підкреслюють існування моральної проблеми у функціонуванні системи страхування депозитів, та вказують на тенденції щодо зниження ролі систем страхування депозитів на користь забезпечення прозорості банків у антикризовій політиці банківських регуляторів [3].

Аналогічної думки про збільшення ролі безпеки функціонування банківських систем при існуванні режиму прозорості діяльності банків дотримується Рада керуючих Федеральної резервної системи США. Рада вважає, що необхідність більшої прозорості банківської системи є об'єктивним фактором глобалізації, а система громадського контролю за банками знижує витрати на моніторинг та регулювання банківської діяльності, одночасно збільшуючи якість регулювання і допомагаючи регулятору швидше реагувати на порушення. На думку членів Ради керуючих ФРС, банки просто вимушені дотримуватись законності та проводити безпечну політику, оскільки у разі провалу їх очікує не штраф від регулятора, а обвал ринку власних акцій, що рівноцінно ліквідації [4].

На нашу думку, американські спеціалісти дещо перебільшують можливості системи «громадського контролю», на що вказують численні корпоративні скандали за участю американських банків у період 2001—2004 рр. [5]. Але безперечним є той факт, що прозорість банківської системи позитивно впливає не тільки на становлення банківського ринку акцій всередині країни, але і на рівень її безпеки. Система розкриття банківської інформації в США та Європі стає невід'ємною частиною антикризового ін-

струментарію монетарних регуляторів. Саме такого висновку можна дійти після ознайомлення із результатами дослідження, проведеного спільно Базельським комітетом (БК) та Міжнародною організацією комісій по цінним паперам (IOSCO). БК та IOSCO навіть не обговорюють доцільність прозорості банків та фінансових холдингів. Вивчивши звітність 66 банківських, страхових та фінансових холдингів, вони вказали на існування проблем із розкриттям банками фінансової інформації щодо ризиків ліквідності, кредитного та ринкового ризиків, вказуючи на перспективи досліджень питання вдосконалення міжнародних стандартів банківської звітності у частині відображення банківських ризиків [6].

На нашу думку, в Україні практика ефективної експлуатації інформаційної моделі ринку та інформаційних каналів, особливо у банківському секторі, була дещо спрощеною, це показав аналіз роботи існуючої національної системи розкриття інформації [7]. Вивчення західного досвіду розкриття банківської інформації дозволили нам розробити ряд рекомендацій, що спрямовані на покращення якості розкриття банківської інформації в Україні.

На нашу думку, для підвищення якості експлуатації системи розкриття банківської інформації в Україні необхідно:

1. Необхідно змінити крайній термін розкриття регулярної інформації емітентів, одночасно на рівні основного закону затвердити поквартальну систему розкриття. Для цього потрібно внести зміни до ст. 24 ЗУ «Про цінні папери і фондову біржу» та доопрацювати існуючий проект ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок», затвердивши строк розкриття квартальної звітності на протязі місяця, наступного за звітним кварталом, та річної звітності — на протязі 3 місяців після закінчення звітного року, замість існуючих зараз 9 місяців.

2. Необхідно змінити рух інформаційних потоків у самій системі розкриття інформації. За існуючою системою розкриття частина особливої інформації осідає у паперовій формі у офіційних виданнях ДКЦПФР, КМУ та Верховної Ради, натомість регулярна інформація публікується в електронних базах даних інформаційних агентств. Таке розпорошення інформаційних потоків стає незручним для кінцевого користувача банківської інформації. Отже, на нашу думку, основний акцент потрібно зробити на обов'язковому розповсюдженні особливої інформації банків-емітентів через електронні бази даних.

3. Оскільки ДКЦПФР щороку обробляє більше 10000 звітів тільки відкритих акціонерних товариств, а інформація, що опри-

люднюється через уповноважені інформаційні агенції, є неперевіреною, то розповсюдження банківської інформації можна покласти на НБУ. НБУ здатний самостійно оцінити якість фінансової звітності, якість інформації про власників акцій банків, та всю особливу інформацію щодо змін керівництва, відкриття філій, тощо. Станом на серпень 2004 р. в Україні було зареєстровано, мало ліцензію та подавало звітність 159 банків, з них тільки 131 було зареєстровано у формі акціонерного товариства, отже опрацювання їх публічної звітності НБУ буде більш якісним. Додамо, що аналогічні зміни було внесено в Росії ще у 2000 р., де ЦБ РФ підтримує електронну базу даних регулярної та особливої інформації банків, що доступна для вільного користування через мережу Інтернет з будь-якого куточку світу [8].

4. Для зменшення навантаження на електронні системи регуляторів та уповноважених інформаційних агенцій доцільно рекомендувати емітентам, особливо комерційним банкам, які впроваджують Інтернет-бенкінг, розміщувати регулярну та особливу інформацію, що підлягає оприлюдненню, на власних Інтернет — ресурсах.

5. Для забезпечення аналітичної цінності інформації, що розкривається, банки та інші фінансові посередники повинні оприлюднювати структуру власного портфелю цінних паперів за емітентами. Відповідний досвід примусового оприлюднення у США дає змогу аналітикам виділити компанії, з якими банк має корпоративні зв'язки. В Україні оприлюдненню підлягає інформація про власників пакетів акцій, що володіють більше 10 % акцій товариства, отже інформація про банківський портфель акцій вже є публічною, але незручною у використанні.

Таким чином, запропоновані рекомендації щодо покращення якості розкриття банківської інформації в Україні, повинні забезпечити прозорість банківської системи, сприяти становленню організованого ринку банківських акцій, збільшити рівень стабільності національної банківської системи.

Література

1. «Корпоративное управление в переходных экономиках: Инсайдерский контроль и роль банков» / Под ред. Масахико Аоки и Хьюнг Ки Кима. — Пер. с англ. — СПб.: Лениздат, 1997. — 558 с.

2. Шапран В. С. Проблеми та перспективи використання технічного аналізу для здійснення інвестицій на фондовому ринку // Др. міжнар. науково-практична конф. «Становление рыночной экономики: инфор-

мационное и финансовое обеспечение деятельности предпринимательских структур». — Севастополь, 2000. — Ч. 1. — С. 131.

3. *Ari Huytinen, Tuomas Takalo*. Preventing systemic crises through bank transparency // Bank of Finland. Discussion papers. — 2003. — № 25. — P. 4—32.

4. Improving Public Disclosure in Banking / Staff Study 173 // Study Group on Disclosure Federal Reserve System. — March 2000.

5. *В. Шапран*. Жизнь по правилам // Национальный Банковский Журнал. — 2004. — № 8 (10). — С. 72—75.

6. Financial Disclosure in Banking, Insurance and Securities Sectors: Issue and Analysis // Basel Committee on banking Supervision IOSCO. — May 2004.

7. *Шапран В., Шапран Н.* Інформаційна складова фондового ринку в Україні // Цінні Папери України. — 2004. — № 24 (213). — С. 10—12.

8. *В. Шапран*. Системы раскрытия информации в России и Украине // Рынок Ценных Бумаг. — 2003. — № 24 (255). — С. 44—46.

П. М. Чуб

Київський національний економічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Проблеми класифікації методів управління банківськими ризиками полягають по-перше, в виявленні та ідентифікації всіх груп методів; по-друге, в складі методів кожної з груп. Спробуємо розв'язати вищезазначені проблеми.

Методи управління банківськими ризиками доцільно, на нашу думку, поділити на такі групи:

- Методи уникнення банківських ризиків.
- Методи зниження банківських ризиків.
- Методи самостійного протистояння банківським ризикам.
- Методи передачі банківських ризиків.

Методи уникнення банківського ризику є найпростішими та найбільш рішучими методами управління банківськими ризиками і полягають в ухиленні від ризикової банківської діяльності. Хоча, звичайно, мова може йти лише про «уникнення» внутрішніх банківських ризиків, а не зовнішніх. Ці методи є найбільш обмеженими у практичному застосуванні, оскільки призводять до відмови від деякої банківської діяльності і відповідно до втрати прибутку, що притаманна даній діяльності. Оскільки, уникаючи